St. 9. V Gorici, dné 1. marca 1895. Tečaj XXV.

„Soča“

izhaja vsak petek o poldne in veljá s prilogo „Gospodarski List“ vred po pošti prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

vse leto . . . . . gld. 4·40,
pol leta . . . . . „ 2·20,
četrt leta . . . . . „ 1·10.

Za tuje dežele toliko več, kolikor je večja poštnina.

Delavcem in drugim manj premožnim novim naročnikom naročnino znižamo, ako se oglasé pri upravništvu.

„Primorec“ izhaja vsakih 14 dnij vsak drugi torek in velja za celo leto 80 kr.

„Gospodarski List“ izhaja in se prilaga vsak mesec v obsegu 16 stranij. Kadar je v petek praznik, izideta listr že v četrtek.

SOČA

(Izdaja za Gorico)

Oznanila

in „POSLANICE“ plačujejo se za petstopno petit-vrsto:

8 kr., če se tiskajo 1 krat,
7 „ „ „ 2 „
6 „ „ „ 3 „

Večkrat — po pogodbi. — Za večje črke po prostoru.

Posamične številke dobivajo se v tobakarnah v Nunski ulici in v Šolski ulici, v Trstu pri Lavrenčiču nasproti velike vojašnice in pri Pipanu v ulici Ponte della Fabra po 8 kr.

Dopisi pošiljajo naj se uredništvu, naročnina in reklamacije pa upravništvu „Soče“. — Neplačanih pisem uredništvo ne sprejema. — Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo in upravništvo je v Gosposki ulici 9.

Izdajatelj in odgovorni urednik Andrej Gabršček. — „Bog in narod!“ — Tiska „Goriška Tiskarna A. Gabršček“ (odgovoren Josip Krmpotić).

Volilna reforma.

V Ljubljani, dne 19. febr.

V poslednji seji kranjskega deželnega zbora je bila jako dolga debata o volilni reformi. Posebno gosp. Klun je na dolgo in široko razlagal, kakó stoji z volilno reformo v državnem zboru. Njegov govor je bil jako neslan in dolgočasen. Ker je že vse iz časopisov znano, nočem navajati, kaj je vse vodja kranjskih konservativcev navajal. Dovolj bodete zvali ceniti njegov govor, ako vam povem, da je trdil, da gospodarji za delavce celó indirektne davke plačujejo. Tak politik je gosp. Klun, ki bi pač moral vedeti, da na tem ni dosti ležeče, kdo ravno v davkarijo nese, temveč je potrebno tudi pomisliti, kdo ga zasluži; da je gospod Klun to pomislil, bi bil prišel do prepričanja, da delavci ne nosijo le indirektne, temveč tudi velik del direktnih davkov.

Splošno je pa debata naredila utis, da večina poslancev ni uprašanja o volilni reformi nič posebno proučila in da jej je to uprašanje nekaka «terra incognita» ter da povsod vlada velik strah pred delavci. Kar razžaljivo je, da se premožnejšim stanovom pripisuje tako malo upornosti. Če v Franciji in Nemčiji niso delavci pojeli drugih stanov, če tudi ž njimi volijo, res ne vemo, zakaj bi bila baš v Avstriji toliko večja nevarnost.

Jedini gosp. Hribar se je upal izreči se za splošno volilno pravico, drugi pa nobeden, niti tisti ne, ki so se izrekli o svojem času zanjo v mestnem zboru in se tudi še pozneje po shodih navduševali zanjo.

Gospod Povše je tudi molčal, dasi se je že po shodih delavcev izrekel zanjo. Gospodu Gostinčarju se ni posrečilo, da bi bil pregovoril le jednega konservativnega poslanca. Morda bode sedaj mož le spoznal, da ga v „Katoliškem delavskem društvu“ nekaterniki le vodijo za nos.

Večina se je izrekla za to, da se v sedanjih volilnih skupinah razširi volilna pravica na vse davkoplačevalce, potem na tiste, ki so dovršili kako učilnico nad ljudsko šolo, ako ne žive od občinske podpore. Poleg tega naj se pa osnuje nova kurija za industrijske delavce in se število kmečkih poslancev za toliko pomnoži, kolikor jih bode imela nova delavska kurija. V bistvih je torej to Dipaulijev predlog. Izrekla pa se je večina za pravičnejšo razdelitev okrajev.

V imenu nemške manjšine je pa predlagal gospod baron Schwegel, da naj zbor ničesa ne sklepa o tej stvari, temvec naj prepusti državnemu zboru popolnoma prosto roko. Sicer je pa njegova stranka tega mnenja, da naj se vsi novi volilci uvrste v jedno kurijo in se opusti pomnožitev kmetijskih poslancev. Razdelitev okrajev naj bi se pa prepustila deželnim zborom.

Baš v poslednjem pa tiči največja nevarnost. Če bi koroški, štajerski in istrski deželni zbor razdeljevali okraje, bi že gledali, da bi Slovenci bili po možnosti prikrajšani. Tudi proti temu je baron Schwegel, da bi se kranjski trgovski zbornici dal poseben poslanec, seveda zaradi tega, ker bi bil Slovenec.

Zbor je vsprejel predlog odsekove večine. Mej slovenskimi poslanci se je pokazala taka jedinost, kakor bi jih ne ločila koalicija v dva tabora, če tudi se glavna naloga koalicije suče baš o volilni reformi.

Celjska gimnazija.

S Spodnjega Štajerja, 20. februarja.

Kot velik uspoh koalicijske politike označujejo slovenski poslanci v Hohenwartovem klubu vladno obljubo, da se osnuje dvojezična gimnazija v Celju. Vaš dopisnik je že označil vrednost te obljube. Dogodki zadnjih dnij so dobro osvetlili koalicijsko politiko.

V štajerskem deželnem zboru so predlagali nemški nacijonalci in nemški liberalci, da naj se deželni zbor izreče proti osnovi dvojezične gimnazije v Celju, ker za to gimnazijo ni nobene kulturne potrebe, temveč bi bilo Slovencem le za agitacijsko sredstvo. Ž njo bi se rušilo koalicijsko načelo o nespremenjeni ohranitvi narodne posesti. Ta predlog so bili podpisali vsi nemški liberalni poslanci z deželnim glavarjem vred. Pri takih razmerah Slovenci niso mogli ostati več v deželnem zboru, kajti prepričati so se morali, da v deželnem zboru ničesa ne dosežejo.

Pri tem predlogu je to pomenljivo, da so ga podpirali nemški poslanci, ki so v koaliciji, in pri tem jasno pokazali, da koalicija ne smatra za svojo dolžnost, osnovati to gimnazijo. Če bi se za tak predlog bili izrekli tisti liberalni poslanci, ki so voljeni v kmečkih občinah in mestih, bi tudi to ne imelo takega pomena. Mislili bi si, zbali so se svojih volilcev. Zastopniki veleposestva se pa tega nimajo bati. Nobenega mandata bi ne izgubili, da se tudi najodločneje uprejo predlogu svojih nemških tovarišev. Da so ti podpirali tak predlog, pač jasno kuže, da je vsa zjedinjena levica, najmočnejša stranka v koaliciji, trdno sklenila, za vsako ceno preprečiti osnovo celjske dvojezične gimnazije. Pa še nekaj drugega dokazuje ta fakt, to namreč, da vladi manjka resne volje, ustreči nam Slovencem. Na zastopnike veleposestva ima skoro povsod vlada preveč upliva, in prepričani smo, da bi jih bila lahko tudi v Gradcu pregovorila, da naj bi ne bili podpisali omenjenega predloga. Tu manjka dobre volje, to dokazuje tudi to, da se vladnemu zastopniku ni zdelo vredno, da bi oporekal takemu Slovence žalečemu predlogu. V istrskem deželnem zboru je takoj ustal vladni zastopnik, ko so se stavili Slovanom sovražni predlogi in jih z vso odločnostjo zavračal, v štajerskem pa niti ust ni odprl. To pač jasno govori kakšna je prijaznost koalicijske vlade do nas Slovencev.

V koalicijskih krogih tega pač niso mislili, da bodo Slovenci ostavili deželni zbor. Poznajoči dosedanjo slovensko potrpežljivost, nadejali, so se da bodo tudi to ponižanje slovenski poslanci mirno pretrpeli. Kolikor je znano izza kulis, sta se dva slovenska poslanca trdo upirala izstopu, a ko le drugi odločnejši niso hoteli odjenjati, sta se jim pridružila, boječ se svojih volilcev. O Mihi Vošnjaku se pripoveduje, da je na vratih malo postal in premišljal, pogledujoč malo nazaj, bi li šel naprej ali ne, naposled se je vendar premagal.

Konservativci so bili sprva kar zmešani. Karlon je predlagal, da naj se vlada pozivlja, da tako uravna srednje šole na Dolenjem Štajerskem, da bodo učenci, dovršivši srednje šole, vešči obeh deželnih jezikov. Mislil je, da bode s tem predlogom Slovence privabil nazaj v zbor, ob jednem pa tudi stvar zavlekel. Na ta način bi bila dvojezična gimnazija v Celju pokopana, a vlada bi pa začela poizvedovati, kdo naj uravna srednje šole na Dolenjem Štajerskem in v tem času bi se morda stvari tako zasukale, da bi Slovenci več vladi ne bili potrebni, in vsa stvar bi se lepo položila ad acta.

Slovenski poslanci so pa spoznali pravi namen tega predloga in niso šli nemškim konservativcem na limanice, kakor jedenkrat pri volitvi deželnega odbora.

Tudi na Dunaju je izstop Slovencev iz štajerskega deželnega zbora vzbudil malo skrbi. Prešel jih je strah za koalicijo. Trgovski minister, znani prijatelj Slovencev, grof Wurmbrand je potoval v Gradec. Kako sodi vlada o tej gimnaziji, je tudi to značilno, da se je za to misijo izbral mož, o katerem je znano, da se je v ministerskem svetu najhujše upiral celjski dvojezični gimnaziji. Kako da je grof Wurmbrand razumel svojo nalogo, to si lahko mislimo. Šlo je le zato, da se slovenskim poslancem kako omogoči ostati v koaliciji, a vendar se celjsko uprašanje odloži vsaj do novih volitev ali pa do izvršitve volilne reforme, ko Slovenci ne bodo več vladi potrebni. Mislili so, da so našli tak izhod v resoluciji, za katero so glasovale v deželnem zboru vse nemške stranke s konservativci vred. Ta resolucija zahteva, da naj se pri rešenju celjskega in drugih uprašanj vselej stvar preiskuje in poizveduje, kar se tiče potrebnosti kulturelne važnosti, v sporazumljenju z deželnim šolskim svetom, ki dobro pozna razmere. Glede jezikovnega pouka pa resolucija naroča deželnemu odboru, da naj stvar prepreči. Če se tej resoluciji ustreže, je celjska gimnazija že za letos pokopana. Poizvedovanja bodo že toliko časa trpela, da bode rešen letošnji proračun. Štajerski deželni šolski svet je pa tudi nam Slovencem toliko nasproten, da si lahko mislimo, da se bode izrekel proti vsem slovenskim željam. Prijateljstvo deželnega šolskega sveta smo Slovenci že skusili, kedar je šlo za slovenske ljudske šole. Od proučevanja jezikovnega uprašanja v deželnem odboru ne bode noben Slovenec nič dobrega pričakoval.

Nemški konservativci so s tem, da so glasovali za to resolucijo, najočitneje pokazali, da Slovencem niso nič prijaznejši, nego nemški liberalci, samo toliko se ozirajo na nas, kolikor se morajo iz političnih ozirov.

Govori se, da vlada hoče celjsko uprašanje za zdaj s sveta spraviti s tem, da nam obljubi Slovencem gimnazijo v Gorici in pa uvede slovenščino kot obvezni predmet na gimnaziji v Celju. Nadeja se, da bi za to samo kranjski Slovenci ostali v koaliciji, na dveh štajerskih poslancih jej ni dosti ležeče. Tukaj gre le za Hohenwarta; ker pa konservativni klub razpade, mu on ne bode več predsednik. Grof Hohenwart pa baje takoj odloži mandat, ako izstopijo vsi kranjski poslanci iz njegovega kluba.

Kakor vemo z Dunaja, se je po dolgem posvetovanju Hohenwartov klub jednoglasno izrekel, da glasuje v državnem zboru za gimnazijo v Celju. Prevelikega zaupanja pa radi tega ne smemo imeti, kajti, da je posvetovanje o tej stvari dve uri trajalo, že to kaže, da so nekateri hudo ugovarjali in so se še le udali, ko so videli, da Slovenci samo zahtevajo, da jih klub podpira. Dvomimo pa, da bi že to zadoščalo, da Hohenwartov klub glasuje za dvojezično gimnazijo v Celju, potrebno je, da klub zastavi vso avtoriteto za stvar. To je pa dvomljivo, če jeden del kluba, štajerski konservativci, le nekako prisiljeni podpirajo nas Slovence. Jedino, če bi koalicija videla, da kranjski poslanci prisilijo grofa Hohenwarta, da odloži mandat, ako se [illegible] gimnazija odkloni, je upati ugodne rešitve, drugače pa ne. Tega pa naj ne posnemamo iz izjave g. Kluna v „Kat. pol. društvu“ v Ljubljani, kajti rekel je le, da bodo koaliranci vedeli v tem slučaju, kaj je njih dolžnost, a kaj smatra gosp. Klun za dolžnost, to je pač v knjigi s sedmimi pečati.

* * *

„Grazer Volksblatt“ v neki svoji številki odločno ugovarja, da bi se iz tega, da so nemški konservativci glasovali za znano resolucijo, sklepalo, da bodo tudi v vsakem drugem narodnem vprašanji zavzeli stališče nemških nacijonalcev. Katoliškokonservativna manjšina ne bode popustila prijateljskih razmer do Slovencev, in tudi sedaj jo je vodilo le to, da najde vsaj nekoliko varno pristanišče za vse stranke v umetnem viharji, nastalem zaradi uprašanja narodne pravičnosti. Resolucija v prvi točki le vlado odločno pozivlja, da v takih uprašanjih zasliši deželni šolski svet. To naj bi storila, a prisiljena pa k temu ni. S tem je stvar odkazana tja, kamor se baš vlada najprej obrača, v deželni šolski svet. Da se pa vlada vselej ravna po izjavi deželnega šolskega sveta, tega ne bode nikdo trdil. Mi mislimo, da se še Slovenci morajo zadovoljiti s tako štilizacijo. — Mi seveda smo popolnoma drugačnega mnenja. Kako da „Grazer Volksblatt“ resolucijo tolmači, je le stranskega pomena, glavna stvar je to, kako jo je tolmačila večina deželnega zbora. Če se konservativci niso zlagali ž njo v tem zmislu, kakor je predlagal odsek, naj bi bili precej povedali v deželnem zboru, in če bi večina ne bila zadovoljna z njih tolmačenjem, naj bi pa bili se odločno postavili proti njej. Če se vlada v takih stvareh obrača do deželnega šolskega sveta, se je morala zaradi celjske gimnazije že poprej obrniti, sedaj deželni šolski svet še jedenkrat uprašati, da ne more imeti druzega pomena, kakor stvar zavleči. Da bi izjava deželnega šolskega sveta ne imela nobenega pomena, si pač misliti ne moremo, ker vsa stvar vendar ni le komedija. Posebno v tem slučaju se utegnejo stranke in vlada na mnenje dež. šolskega sveta ozirati, kajti deželni zbor je tako rekoč jednoglasno zahteval, naj se uprašá deželni šolski svet in mej vrstami svoje resolucije dal razumeti željo, da se dež. šolskega sveta mnenje tudi uvažuje. Sicer mi dobro razumemo pisavo „Grazer Volksblatta“. Konservativci pa se bojé, da Slovenci vsled celjske zadeve izstopijo iz koalicije in so pričeli drugače zavijati.

Porotniki.

Da brez vstrajnega dela in truda ne dosežemo Slovenci niti mrvice narodne enakopravnosti in — pravice, to je splošno prepričanje v najzadnji slovenski koči. Da je pa mogoče doseči to in ono, ako le hočemo, pokazala je najsijajneje naša borba za pravično urejenje porotnih sodišč. — Vakler so prihajali pred goriške porotnike le navadni zločini, ki nimajo nikake dotike z narodnimi uprašanji in boji med Slovenci in Italijani, nismo prav umeli velike važnosti, je-li porotno sodišče sestavljeno v zmislu zakona ali le po dosedanji «stari navadi». Ko smo pa doživeli par tiskovnih pravd (proti našemu uredniku) in znano pravdo proti Podgorcem, še le potem smo čutili, kakó hudo je, da ogromna večina deželnega prebivalstva (namreč Slovenci) je izključena od častne službe ljudskih sodnikov.

Ali uprav tiste zgubljene pravde, ki so sicer hudo doletele obsojence, so dale povod, da smo se začeli boriti za izvršitev onega zakona, ki določa, kakošna bodi porotna klop. Dvakrat se je razpravljalo o tem predmetu pri najvišjem sodišču, kjer smo dokazovali nepostavnost dosedanje «stare navade»; dvakrat je bil hud boj že pred obravnavo samo; na ministerstvo so šle od raznih stranij pritožbe in odločne zahteve, da tudi Slovenci hočemo sedeti na klopeh ljudskih sodnikov; v deželnem in državnem zboru so bile podane v tem pogledu neoporečno utemeljene interpelacije, — a naše ljudstvo smo poučevali o važnosti porotnega sodišča in o načinu, kakó se sestavlja. (Da je ljudstvo vse dobro umelo, dokazali so razni govori in resolucije pri volilnih shodih.) — Uspeh teh naših korakov je bil ta, da je minister Schönborn sam priznal v javni seji državnega zbora, da naše pritožbe so opravičene in da bo treba popraviti dosedanjo «staro navado» po jasnih določilih zakona, v prvi vrsti pa, da se bo zanaprej pravilno postopalo pri sestavljevanju letnih

---

Podlistek.

Stran - Kromberg.

Kedar se napravljajo Vipavci na Sveto Goro, uprašajo se: „Kodi pojdemo, ali po cesti, ali po straneh?“ Z zadnjim izrazom mislijo reči: po krajši poti naravnost prek obronka od kromberškega grada nad vikarjatno cerkvico „na Mokrem“ in za sv. Katarino na Prevalo.

To ime Stran, Strani je bilo poprej tudi krajevno ime in je najstarejše imenovanje sedanjega Kromberga. Ta prisojna, in nikakor tako strma „stran“ je bila že v davnih časih naseljena, morda že v prazgodovinski dobi. Takrat so prebivalci sploh radi bivali na višjih in bolj oddaljenih krajih, da niso mogli sovražniki tako lahko do njih. V onih časih so ljudje bivali na Gradišču nad Ajdovščino, pri Sv. Pavlu nad Goiačami, na Vitovljah, pri Št. Mihelu, nad Gradom pri Lokah (242 m) in pri Sv. Katarini, kjer je kraj kakor nalašč ustvarjen za utrjeno naselbino. Tam blizu so letos našli s cementom zidane grobe, ki so bržkone iz rimske dobe.

Tudi v srednjem veku in še pozneje je vodila glavna pot po „straneh“, t. j. iz Šempasa v Ozljan in dalje mimo izvira Lijaka skozi Loke in loški Grad, pod Robom, nad kromberškim gradom, mimo Komelov k Sv. Katarini in polagoma dalje na Prevalo. Loški Grad je bil poprej zares „grad“, to priča njegova zidava in puškarnice v ozidju. Lastnina je bil baronov Dornberg, katerih se ljudstvo še dobro spominja. Pripoveduje se namreč, da je neki kmet Vodopivec zadnjemu Dornberžanu s koso vrat zasekal, da je moral umreti. Ko so potem njegovi hlapci kmeta zgrabili, rekel je baron umirajoč: „Izpustite ga, saj je bil hitrejši od mene; jaz sem ga hotel iz puške ustreliti, a on je poprej s koso zamahnil po meni“.

Dalje pripoveduje ljudstvo, da sta bili zadnji potomki dve baronici, ki sta se kot mladi deklici vsak dan sprehajali po vozni poti (sedaj je opuščena), ki vodi pod Rob, in da sta seboj vodili dva jančka pa velikega črnega psa. Ko jima je oče umrl, milovali so jih kmetje: češ, da sta revici. A one sta odgovorile: «Mi dve nisva revici, saj sva žlahtnega stanu.»

Če sta dve baronici zgodovinske osebe, tedaj se je imenovala starejša Klara, ki je umrla l. 1744. v osemindevedesetem letu svoje starosti, a mlajša Terezija, ki je umrla l. 1748. Njih rodovina je bila obubožala, ker sta si morali izposoditi od svojega soseda grofa Coronina 100 gld., kakor je zapisano v kromberškem urbarju iz l. 1666. Tam se imenuje njih oče Rajmund, t. j. morda tisti, ki se omenja še l. 1643. (Czörnig, Görz-Gradisca, str. 639). Omenjeni dve baronici sta bržkone zapustili loški grad uršulinkam v Gorici, čijih lastnina je še sedaj.

Iz starejših listin nam je znano, da je goriški grof Majnard II. l. 1206. daroval 10 kmetij na Strani Henriku Dornberškemu, t. j. mlajšemu bratu onega Folkerja Dornberškega, ki je bil poseben ljubljenec goriških grofov in kateremu so darovali grad, ki je po tej nemški rodovini (doma je bila bajé iz Frankonije), dobil svoje tuje ime, katero je morala potem tudi vsa občina sprejeti. Ta mlajši Dornberžan Henrik je potem bržkone ustanovil svojo lastno rodovino, ki si je sezidala grad na Strani, uprav tam, kjer stoji sedanji Kromberg, ki je sezidan vrhu male stopice (Terasse) na živi skali (161 m nad morjem). Tako imenovani loški grad je bil potem gotovo le utrjena pristava pravega Dornbergovega gradu na Strani.

Zelo poučljivo bilo bi izvedeti, katere sedanje kmetije se nahajajo na mestu onih deseterih zemljišč („mansos“), ki so obsegala vsako zase blizu 18-20 oral. Nekatera se dajo še lahko zaslediti. Tako je verjetno, da je bilo jedno zemljišče okoli gradu na Strani, t. j. med obema potokoma, ki tečeta vsak na svoji strani gradu (zahodni prihaja iz studenca Perivnik, za kateri se pravda zdaj goriško mesto). Drugo zemljišče bi bilo potem med Perivnikom in potokom, ki teče vzhodno od sedanje vikarjatne cerkve proti Lijaku. To zemljišče obdeluje grajščina še sedaj v svoji lastni režiji. Izvestno je tudi okoli sedanje cerkve na Mokrem bilo posebno zemljišče, ker na starejših kartah je zaznamovana tu hiša z imenom „Pristava“ (Prestau), t. j. tam, kjer se nahaja sedaj grofova krčma. Ali se ima tudi južni del tega kosa, tako imenovano Strženišče, prištevati med dornberška zemljišča, to je teško določiti, ker je to lepo posestvo v čisto tujih rokah. Če gremo dalje proti zahodu, pridemo do lepega posestva Lesine, katero je utegnilo tudi nekdaj biti samostalno zemljišče.

Bržkone je bila tudi okoli hiše «Paludi», (one na gričku blizu vodovoda), samostalna kmetija, ker ima jako lepo zaokroženo posestvo.

Vsa do sedaj našteta posestva ležé še v nižavi, izpod 200 m nadmorske visine. Nad njimi pa imamo še štiri večja zemljišča, ki so sicer sedaj razkosana, a ki deloma še po svojih imenih (množina!) pričajo, da so bila nekdaj le jeden posesten kos. To so zemljišča na Damberi (ob poti od sv. Trojice v Ravnico), Komeli (malo bolj gori proti severovzhodu), Makuci (na visji stopici nad gradom) in Podrobom v jarku severo-

imenikov. Enako je priznal celó levica poslanec dr. Menger. — Minister pa tem uprašanju ni ostal le pri lepih besed, marveč je poslal na Primorsko tudi ukaz, naj se opusti tista «stara navada» in naj se pri sestavljanju letnih imenikov strogo izvršuje c. kr. avstrijski zakon. —

Ta ukaz se je tudi izvršil, dasi ne še v taki meri, da bi mogli biti popolnoma zadovoljni. Naj govoré številke.

Lani je bilo vseh Slovencev le kakih 39 med porotniki, prejšnja leta pa še manj. Ves tolminski okraj jih je imel le 6, prej celó le 4. — Letos je pa velikanski razloček v razmerju italijanskih in slovenskih porotnikov. Vseh je 344, a med temi je **155 Slovencev**, namreč v Gorici 7 (!), v goriškem okraju (političkem) 87, v tolminskem pa 61, — torej skoro polovica je slovenskih porotnikov.

To je gotovo velik razloček med lanskim in letošnjim letnim imenikom porotnikov. Ako je imel tolminski okraj lani le 6, predlanskim celó le 4 porotnike, a jih ima letos 61, more biti zadovoljen a prvim uspehom našega prizadevanja.

Ali število Slovencev v letnem imeniku je očitno še vedno majhno. Evo dokaz:

V Gorici je le 7 Slovencev med porotniki. Za Boga, ali res ni več Slovencev v goriškem mestu sposobnih za porotno častno službo? Tu so 4 odvetniki, 2 zdravnika, veliko uradnikov, trgovcev, obrtnikov itd., ki imajo vse zakonite sposobnosti za porotnika.

Dalje smo iztaknili, da so v letnem imeniku le 3 Kobaridci in 3 Tolminci, ali ta dva trga imata gotovo veliko večje število mož, ki bi morali biti vpisani med porotnike v zmislu c. kr. avstrijskega zakona, a so bili izpuščeni vsled „stare navade".

Da je uprav v Gorici takó malo Slovencev med izvoljenci za častno službo ljudskih sodnikov, nam ne more biti ljubo, kajti vsi namestniki pri službeni listi (36-torica) se izbirajo med onimi porotniki glavnega imenika, ki imajo svoj sedež v Gorici. Ker pa pridejo skoro vedno v poštev, ko se žreba porotna klop, tudi namestniki, vidimo v tem neko oškodovanje, ki žali naš pravni čut in ki nam ne more biti ljubo.

To so pomankljivosti, katere bodo morale oblastnije odpraviti, da ne bo nikakega spodtikljeja in nezaupnosti, kar tej moderni napravi v pravosodstvu ne more koristiti.

Ali vkljub tem pomankljivostim moramo biti le zadovoljni z letošnjim letnim imenikom porotnikov. Vedeti je namreč treba, da «stara navada je železna srajca», katere ni lahko sleči.

Prvi korak je torej napravljen. Zdaj smo radovedni le na to, kakó se bo vrtelo tisto «kolo sreče», katero izvleče iz letnega imenika onih 36 porotnikov, iz katerih se potem žrebajo porotne klopi.

Upamo, da visoka vlada že poskrbi za to, da to «kolo sreče» se bo moralo vrteti po njenem ukazu; ako bi se to ne zgodilo, se pokaže takoj, in treba bo vreči ga med obrabljeno staro šaro in kupiti novo.

DOPISI.

Iz Ajdovščine. — Hvala Bogu, da je minul — pust namreč. Zdaj treba, da se noge odpočijejo in mošnjički zopet napolnijo. To vam je bilo kakor v velikem mestu. Od sv. Treh Kraljev naprej bilo je vsako soboto kaj druzega: ples, igra, zopet ples, opereta, maskarada, tamburaši, sremski in ribniški; zaključil je sijajni ples društva „Edinost", na katerem smo občudovali uprav velikomestne toalete. Tustni torek pa nas je razveseljeval običajni „korzo". Vozov je bilo okoli 70 in razmetalo se je nad tri stote sladčic. (Pojte no! Uredn.)

Kaj druzega? Porok polno! Dne 20. februarja poročil se je tudi vrli narodnjak g. Janez Kalin z dražestno gdč. Jadvigo Žvokelj. Častitamo rodoljubnemu parčku bi bila srečna. Seveda smo gubili izvrstno moč. In obeta m zopet bridka izguba in to ljubezni.

gospa učiteljica Leopoldina K a je premeštena na lastno pros. emberg in je pretekli teden zadela v riji terno na 10.000 forintov. Častitamo na obojem. Ob tej veseli priliki podarila je srečna gospa tukajšnji ženski podružnici sv. C. in M. znesek 20 for., da se tem prej nabere slotak za pokroviteljino.

Tovarna se je dozidala. Zdaj mrgoli polno monterjev (postavljalcev strojev) v Ajdovščini. Z inženirji vred jih je do 60; uprav v zadregi smo, kje bi jih prenočili. Ti ljudjé služijo velike plače, od 10 do 20 gld. na dan dobi vsakdo, pa rečem Vam, da vse zajedó in zaplešejo. Zlati časi za naš kraj! — V tovarni se napravi električna razsvetljava. Zastop občine Ajdovščine se je, kakor vsakokrat, tudi takrat potrudil in pridobil tudi za trg električno razsvetljavo, in sicer brezplačno. Kdaj bo svečana otvoritev, še ni gotovo.

Zimo smo imeli uprav sibirsko. Vodnjak na trgu je zamrznil in ne dá vode od sebe. Zameti so bili po nekod do 10 metrov visoki.

Še nekaj. Te dni sta bila dva visoka srbska dostojanstvenika tu in gledala ter prepregledala celo dolino, da najdeta primeren prostor, kjer se bo zidala vila za razkralja Milana. Posebno jima je ugajala v ta namen planotica nad Staro babo, od koder je krasen razgled po celi dolini, in je prostor primeren za nasade, posebno vinogradov.

Ako Vam še povem, da nam je znani protest, nabit po vseh goriških voglih, jako imponoval, in da so zvonovi ajdovski uglašeni v G, Fis, C, potem je moje fantazije konec.

A propos! O naših zvonovih dobite v kratkem jako dolgo razpravo. Ako je ne boste hoteli ponatisniti v svojem cenjenem listu, kar bi gospodje naročniki gotovo zelo obžalovali, ji pa naročimo po vzgledu onega gospoda posebej plačano prilogo.

S trnovske planote, 27. febr. Vrlo zanimivo! — Dné 3. marca napravi tukajšnje društvo (klub) s snežkami velik izlet na Goljak. — Kar je bicikel na ravni, gladki cesti, to je snežka (Schneeschuhe) na debelem, mehkem snegu. Ker leži sedaj sneg po trnovski planoti 4 — 5 metrov na debelo, napravi imenovano društvo izlet na „stavo" vrh Goljaka. — (Goljak je najvišji vrhunec v trnovskem gozdu 1496 m).

Tekalci se zbero v „Smrekovi dragi" v „Anini koči" (Annenhütte). Od tamkaj se drži v ravni črti v širokosti 20 m. do vznožja Goljaka — „Strašna skala". Od tukaj do vrh Goljaka sme tekalec napraviti le 42 ovinkov in kdor dospe prvi do „Znamenja", dobi darilo 20 kron v zlatu. —

Kdor se poskusi na to visočino z „letečim volkom" (Rennwolf — vrsta snežk), ta se obdaruje še posebe s krasno lovsko dimko (pipo). Pot od „Strašne skale" do vrh Goljaka je preračunjena na $3^1/_2$ ure; nazaj pa samo na $^3/_4$ ure. V „Anini koči" dobi vsak tekalec četrt litra vina, pol švicarske klobase in koščck kruha. — Drčanje bo vodil sam gospod predsednik.

S Pečin na Tolminskem, 23. febr. — Preteklo nedeljo sem bil po nekem opravku na Št. Viškigori. Ker sem pa vedno tičal le doma, menil sem, da je povsodi vse tako mrtvo in zaspano, kakor pri nas na Pečinah, a uveril sem se, da temu ni takó. Videl sem na Št. Viškigori, da tam je v narodnem življenju vse na boljem nego drugod po naših krajih. Ob večerih se lepo prijazno zbirajo v čitalničnih prostorih, da čitajo časopise, katerih imajo zdatno število na razpolago, in s tem zbujajo veselje do čitanja tudi mej mlajšim zarodom, ki gotovo le težko pričakuje dneva, ko bode mogel pristopiti v „Bralno društvo". Tam se tudi prav marljivo vadijo v lepem narodnem in cerkvenem petju pod vodstvom vrlega g. Jan. Laharnar-ja, kateri si v resnici prizadeva, da ne izgine iz naših krajev ta lepi napredek; saj lepo petje je glavni činitelj v izobrazbi duha; lepo petje razunema srce v veselje a je tudi naudušuje za narod. Kjer je lepo petje, tam je prijaznost in veselje doma. V tem oziru moram Št. Viškogorce le pohvaliti in jim čestitati, da imajo med seboj tako vrlega pevovodjo g. Laharnarja, ki se mnogo trudi s podučevanjem. Čast, komur čast!

Oj, zakaj pa tukaj na Pečinah, kjer se je bilo porodilo za naše kraje lepo narodno petje, je sedaj popolno zaspalo?! Že takrat, ko naše ljudstvo narodnega petja še niti poznalo ni, so bili tukaj izvrstni pevci pod vodstvom g. And. Klemenčiča, ki so se odlikovali celo pri pok. „Slavčevih" zborih v Gorici in drugod. Kaj imamo pa danes? — Nič od vsega tega, čeprav bi bilo sedaj veliko lože kaj takega napraviti nego takrat, ko je bilo ljudstvo še popolno neprobujeno. Močij za to je dosti, časa še več, kajti tukaj pri nas imamo od meseca novembra pa do meseca aprila sneg. V tem času nimajo fantje in sploh možki niti najmanjšega dela. Koliko lepih pesmi bi se v teku tako dolge zime naučili, a mesto tega preganjamo si dolgčas brezposelno iz hiše v hišo in uganjamo vsakojake burke, katere nam delajo le sramoto. Namesto nekdanjega petja pa je slišati le grdo „julilajfanje". To ni častno za nas, še manj pa za one, ki so zmožni kaj v tem storiti! Na delo tedaj in le častno bi bilo, ako bi v tem posnemali Št. Viškogorce in njih g. pevovodjo!

Iz Bolca, 25. febr. — Poročali smo, kakó lepo da napreduje naša mlekarnica. Danes nam je sporočiti zopet vesel napredek te prekoristne zadruge. Zadnje dni je namreč zadruga kupila hišo na kraju trga, katero spomladi prezidajo v pripravno mlekarnico.

Mlekarnica nam daje zdaj prav lep dohodek. Le v mesecu januarju je delila med zadružnike okoli 700 gld. Kdaj smo doslej dobili za mleko toliko denarja?!

Iz tega je razvidno, da le v živinoreji je naše blagostanje. To tudi vsakdo priznava. Zató bo vsakdo redil kar največ mogoče živine. Imel bo dosti mleka, za katero prejme lep denar, pa tudi dosti gnoja, da bomo mogli dobro gnojiti polja, ki bodo torej bolje rodila.

Iz tega je razvidno, kakó dobra misel je bila, ustanoviti tudi pri nas tako mlekarnico. Naj bi delovala tudi zanaprej po dosedanji poti!

Z deželo, 25. febr. „Klerikalci, ki zlorabljajo svoj upliv, so podle duše" . . . té besede je govoril č. g. Ign. Žitnik, duhovnik, bivši „Slovenčev" urednik v dež. zboru dné 16. feb. 1895. po Kristusu. Take hude obsodbe nismo še brali v slov. listih. Ta značilni izrek g. Žitnika velja tudi za nas na Goriškem. Oblast, avtoriteta je dana od Boga zató, da jo posvetimo splošni blaginji, ne pa osebnim namenom. Sosebno cerkev že koj spočetka je poudarjala, da častna mesta in službe, oblast in avtoriteto, je treba prepustiti takim osebam, ki je ne zlorabljajo in ž njo ne hladijo svojega maščevalnega duha. Da ima cerkev toliko zakletih sovražnikov, da sploh katol. načela ne morejo tako z lepa v javno življenje, krivi so temu tisti, ki „upliv in avtoriteto" . . . zlorabljajo, in pod krinko vere skrivajo svoje „osebne napake". Zato pa popolnoma pritrdimo Šukljeju, ki je govoril v tisti seji: „Pri naši kranjski konservativni stranki je že to značilno, da ni v njenih vrstah skoro nič inteligencije, kar pa ima merodajnih posvetnjakov, ti so vsi ljudjé, na katere dosti bolj upliva posvetni interes kakor hrepenenje po nebeškem kraljestvu" . . . Takó je. Tudi pri nas nekateri s svojim uplivom hočejo slepiti mlade kapelane in sploh božje volke, da jim vse verjamejo, ker bi radi „komandirali". Pa to jim ne gré tako lahko; zmotili so se. V svojem glasilu imajo v vsaki drugi versti „Jezus", „Marija", „vera" „katoliško načelo", Kedar pa vrhovni nadzornik — srečana ulici tovariša dr. G., mu pa hrbet obrne. (Takemu prizoru je bil že večkrat očitna priča naš urednik. Kdorkoli je to opazil, moral si je misliti: To vladajo v goriškem semenišču nečuvene razmere! Uredn.) Ali je tudi to po katoliških načelih?! In potem naj jim kdo verjame, da delajo za vero? Pojte, pojte! Ne prelamljajte tako očitno druge božje zapovedi. (Takó je! „Ne tisti, ki upije: Gospod, Gospod, ampak . . . itd". pravi sv. pismo. Uredn).

Od levega brega Soče, 26. febr. V preznačilni seji dež. zbora kranjskega je govoril g. Klun tako le: „Mi smo zoper krščansko-socijalno stranko in obžalovali bi, če bi se krščansko-socijalna načela pri nas razširila; obsojati jo je z verskega in narodnega stališča. Z verskega stališča zato, ker ne prizna nobene avtoritete" . . . . . .

Prav te dni vsi židovski listi branijo avtoriteto škofov, zato jo je tudi Klun prav po židovsko vkrojil. Večkrat je že „Soča" pisala, kako se za avtoriteto skrivajo osebne napake. Evo slučaj, ki jasno dokazuje, da je imela prav. Da bi Klun skril svoje klečeplazenje in vladno suženjstvo, udaril je po „avtoriteti". Tako dela tudi „Vaterland" v družbi z židovskimi listi! Ker ne morejo drugače zagovarjati koalicije, zato so začeli upiti po avtoriteti. Svet hočejo prepričati, da kdor je zoper koalicijo, je tudi zoper škofe, ki so slučajno za koalicijo. Ubogi Klun, kako nedolžen si!

G. Klun se ni zmislil na besede škofa Belopotockega, ki je govoril v Solnogradu pri obč. zboru društva za kat. vseučilišče. Omenivši židovske liste, ki so začeli braniti škofe, pravi: „Das ist ein schlimmes Zeichen". Da, slabo znamenje, da je začel Klun v družbi z židi zagovarjati in braniti avtoriteto.

Prav to nam je neovrgljiv dokaz, da krščansko-socijalna stranka ima prav.

G. Klun je tudi trdil, da so krščansko-socijalisti proti našim narodnim pravicam. Le Klun more kaj tacega trditi. Kolikokrat je že „Reichspost" odločno stopila na noge za naše pravice! Ali niso Lueger, dr. Scheicher, Pattai itd. vsako interpelacijo podpisali, ko je šlo za naše narodne pravice? Ne, g. Klun, z zavijanjem ne opravičite svojega vladnega suženjstva!

Domače in razne novice.

Z Dunaja nam danes brzojavljajo: Cesar dovolil ustanovitev sodnije Kobarid.

Čestitamo Kobaridcem na lepi pridobitvi. Truda bilo res mnogo, a sadu je obilo.

Gg. dopisnike prosimo prav uljudno, da bi nam pridno poročali o vseh dnevnih zanimivostih na deželi, ali na kratko in povsem točno, zanesljivo.

Naročnikom. — Mnogi gg. naročniki prejemajo list, a ga niso še plačali. Najprej plačati, potem čitati! Prosimo!

Deželni glavar. — Oba deželnozborska kluba, ki sta imela seji danes teden ob 11. uri *predpoldne*, sta *soglasno* sklenila naprositi njegovo Prezv. g. Franca grofa Coronini-ja, naj bi še ostal na svojem dosedanjem mestu. — Italijanski poslanci so brzojavno naznanili ta sklep grofu na Dunaj. Grof je brzojavnim potom zahvalil dr. Pajerja na izkazanem zaupanju in prosil, naj naznani to zahvalo „gospodom tovarišem". — Pajer je na to priobčil v „Corrieru" od torka notico, da deželni glavar bodisi ni odstopil, ali je ta odstop preklical, ko naziva laške poslance „tovariše". Nam se zdi, da dr. Pajer jako zavija. Deželni glavar je prosil dr. Pajerja, naj on izreče svojim g. tovarišem zahvalo, torej tovarišem dr. Pajerja in ne Coroninija. Toliko bolj nas potrjuje v takem tolmačenju okoliščina, da grof C. ni omenil niti z jedno besedico, kaj namerava storiti. Naravno! Ako še ostane ali ne, je zavisno več od slovenskih poslancev nego od laških.

Novica, da je grof Franc C. odložil tudi državnozborski mandat, se ni potrdila. — Namestnik Rinaldini je bil včeraj teden v Gorici; govori se, da njegov dohod je v zvezi s krizo v deželni hiši. Prejšnji dan je prišel z Dunaja v Trst a drugi dan takoj v Gorico — to ni brez pomena. Vederemo!

„Lega Nazionale". — Za Trstom in Gorico so začeli pristopati k „Legi" kar vse laške občine zaporedoma. Celó Ločnik je pristopil z doneskom 25 gld. na leto. Romans 10 gld., Ronke 20 gld. itd.

Rojaki! Ta vzgled mora vspodbuditi vse slovenske občine v deželi, da storijo enako, t. j. da vsako leto dovolé po svoji moči podpore za šolske in sploh narodne namene v Gorici. Že dve leti zapored se je oglasilo lepo število naših občin z odličnimi doneski. Prosimo vstrajnosti tudi zanaprej! Tiste občine pa, ki doslej še niso pristopile v tak krog požrtvovalnega dela za naš narodni obstanek, naj čim prej popravijo dosedanjo zamudo. Časi so resni, delajmo, žrtvujmo.

Preseda jim. — Zadnjič smo omenili, kakó se vede židovski „Corriere" o priliki smrti nadvojvode Albrehta. Ali čujte danes še nekaj! V istem času, ko je skoro molčal o slavnem Albrehtu, je obširno proslavljal vrline nekega čisto navadnega umrlega moža, ker je trobil v „Corrierov" rog. To so opazili tudi pošteno misleči Goričani, med temi je pa precej naročnikov. Čujemo, ta ti naročniki so dali svoji nevolji tudi primeren izraz, ki ne bo po volji „Corrierovemu" upravništu.

Raztrgani lepaki v Gorici — seveda slovenski — vsak dan naznanjajo ono proslulo „avita coltura", na katero so naši Lahi neizmerno ponosni. Čudno je le to, da redarstvo ni zalotilo še nijednega onih junakov, ki o belem dnevu preganjajo slovenske lepake, naj bodo nalepljeni še takó visoko. V torek je „Goriški Sokol" naznanil še le proti poldnevu z rdečimi lepaki svojo maskarado, a takoj so bili potrgani, dasi so bili mnogi nalašč nalepljeni jako visoko. Gotovo mora biti néka podkupljena svojat, ki skrbno pazi na ugoden trenotek, ko najlože izvrši svoj — namen.

Ali uprav radi tega bi si moralo tudi redarstvo postaviti nalogo, da zasledi te zarotnike proti slovenskim lepakom. Ako noče storiti tega v korist zasebnikom, moralo bi se zganiti vsaj radi tega, ker se enako godi uradnim razglasom. Pred časom smo povedali jeden tak slučaj. Evo danes drugi.

Mestni zastop je sklenil v soboto, da se odloži za torek napovedani „korso". Vsled tega je izdalo glavarstvo prepoved, najprej le laški, drugi dan pa tudi z lepaki v nemškem in slovenskem jeziku. Ali ob belem dnevu so bili potrgani z židov! — *Uprašamo:* Ali je dovoljeno tako pobalinstvo? Ali redarstvo ne misli še — narediti reda in stopiti na prste takim kvarljivcem tujega imetja?

Dve priči sta videle, da je neki lepak naše tiskarne raztrgal ob belem dnevu brivec Merlo.

Hujskarije goriškega židovskega „Corriera" mnogo pripomorejo do tega, da neka svojat skrbno pazi na slovenske lepake in jih trga raz židov. — Tudi v številki od torka se huduje, da je glavarstvo izdalo gori omenjeno prepoved „korza" v treh jezikih, češ, da takó naj dela v onih poslih, ki se tiče o okraja, ne pa mesta. — To so modrijani! Okrajno glavarstvo šteje 63.876 prebivalcev, med temi le 2136 Lahov a tu zahteva „Corriere" *uradne oglase* v treh jezikih. V Gorici pa biva poleg 14.000 Lahov (!!) tudi blizu 4.000 Slovencev celó po zadnjem ljudskem štetju (v resnici okoli 7000), tu pa hoče imeti le laška uradna oznanila. Tako je pravicoljubje laških židovskih liberalcev.

Pravica zahteva, da vsi uradni razglasi v Gorici morajo biti tudi v slovenskem je-

---

vzhodno od grada. Ta zemljišča so bila izvestno zapopadena v podelilni listini iz leta 1206., dočim o dolenjih zemljiščih ne moremo tega z gotovostjo trditi.

L. 1492. je potrdil zadnji goriški grof Leonhard omenjeno podelitev svojega pradeda Folkerju Dornberškemu, o katerem pa nam ni sicer nič drugega znano. Ob jednem mu je podelil privilegij, da so mogle tudi žene podedovati ta fevd. Samo po sebi je umevno, da so imeli Dornberžani tudi jurisdikcijo (nižje sodstvo) nad njim podložnimi kmeti. Ravno tako so vršili to sodstvo tudi v občini Loke že za goriških grofov. V gradu so imeli posebnega pisarja („notarja"), ki je moral zapisnike voditi in beležiti vse globe in dohodke ter odpošiljati spise na pristojno oblast. Od te prve instance so se obsojeni lahko prizivali na deželno sodišče v Gorici, ki pa ni imelo pod svojo oblastjo niti toliko dežele, kolikor je ima sedanje okrajno glavarstvo.

Tudi avstrijski vladarji so potrdili Dornberžanom njih posestva, in ti so se mnogokrat odlikovali v bojih s Turki. Morda so ravno zaradi tega obubožali in v začetku XVII. stoletja je začela njih rodovina pešati. Gašparju Vidu Dornberškemu se je še posrečilo, da je dobil l. 1607. gospoščino (Herrschaft) in glavarstvo v Tolminu, ali tedaj je pa bržkone prodal svoja druga posestva, tako tudi Stran. Kupec je bil Ivan Filip Coronini, drugi sin Ciprijana starejšega, ki je bil prišel v prvi polovici XVI. stoletja v Gorico in dobil od ces. Ferdinanda tisto posestvo, katero so imeli pozneje Werdenbergi (sedanje gimnazijsko poslopje). Coronini so se večkrat odlikovali v bojih s Turki in so poslali k obleganju Petrinje l. 1594. sami 100 konjikov. Zato je čisto naravno, da jih je cesar posebno odlikoval.

Omenjeni Ivan Coronini je bil tudi poglavar trdnjane Maranuto, katero so Avstrijci sezidali nasproti Maranu („vzhodno od Latisane), ki je bil v prvi beneški vojni kaj važna mejna trdnjava, dokler se ga niso polastili Benečani l. 1542. Zaradi njegovih zvestih in podložnih zaslug podelil je ces. Ferdinand II. dne 4. decembra 1615. jurisdikcijo in obmirje (Burgfrieden) v Strani njemu in njegovemu bratrancu Ivanu Andreju. V podelilnem pismu se omenja, da je Stran 4 italijanske milje oddaljena od Gorice in da šteje okoli 80 raztresenih hiš (sedaj jih je 82). Vrh tega je dovolil cesar omenjenemu Coroniniju, da sme ime vasi Stran spremeniti v Crannperg (doslovno prepisano), „vmb willen er vom Crannpergischen Geschlecht ist," češ, da se je njegova rodbina nekdaj pisala „Crannperg". Tega imena naj se poslužuje kot plemiškega predikata.

Czörnig trdi (str. 770.), da izvira rodovina Coroninijev iz volilne kneževine Mogunec, tam kjer je še sedaj mesto in grad Cronberg (severozahodno od Frankfurta), ki je ob jednem tudi zelo obiskovano mineralno kopališče. Koliko je na tem resnice, ne vem povedati. Čudno je vsekako, da imajo Coronini goro v gr. in to bi utegnilo pričati, da so slovanskega izvira iz beneške Slovenije. Tam gori nad Čedadom je stal nekdaj grad Gronumbergo ali Cronumbergo (Grünnberg), in nemogoče ni, da so dobili Coronini svoj predikat po onem gradu. Vsekako pa Kromberg nima nič opraviti s „krono" in je torej tudi italijanska spaka „Montecorona" popolnoma neopravičena. Omenjena listina pa nam priča, kako so poštena slovenska imena tujčili in jih v nemška ali italijanska spreminjali, potem pa so zagnali krik, da so Slovenci poznejši pritepenci.

Ivan Filip Coronini je sezidal tudi novi grad na Strani, Neu — Cronberg, v tisti podobi, kakoršno ima še sedaj, le cvetličnjak so prizidali pozneje. Obdal je tudi vse zemljišče, ki leži okoli grada, z zidom in napravil spodej ob cesti dvoje vrat, od katerih stojé še sedaj jugovzhodna. Tudi ozidje se še dobro pozna na desnem bregu Perivnika.

Po odhodu Dornberžanov vršil je sodstvo na Strani deželni sodnik goriški, l. 1615. pa je podelil cesar to sodstvo prve instance Coroninijem in sicer ne le vsega civilnega sodstva, nego tudi kriminalno sodstvo, kolikor se je tikalo razžaljenj, prepirov, pretepov in drugih takih prestopkov. V teh stvareh naj oni sodijo po najboljši vesti in prevdarku, tako, kakor je pravično in pošteno, ter od starih časov navadno in zakonito v grofiji goriški. Prizvati pa se sme vsak obsojenec na deželnega sodnika, in Coronini nimajo pravice telesnih ali celo smrtnih kaznih nalagati. (Izvirna listina se nahaja med spisi grofov Kobencljev v skrinjici št. IV).

Coronini so postali l. 1634. državni baroni in l. 1687. državni grofi. Njih polni naslov se glasi: „grof in gospod v Krombergu, Prvačini, Gradiškuti, Sv. Roku, Šempasu, Vitovljah, Ozljanu, Oseku, Šmihelu, Trnovem, Lokvah in Vogerskem, ter baroni v Dornbergu, (ta poslednji naslov so podedovali po rodovini Rabatta, kakor tudi vsa njena posestva. Potomec nekdanje tolminske (Pompejus) vrste živi na Dunaju in se imenuje: grof v Krombergu, baron iz in na Prvačini in Gradiškuti ter dedni poglavar tolminski.

S. R.

ziku. In do tega bo moralo priti, ker prej ne odnehamo pravične borbe za enakopravnost slovenskega jezika!

Sv. maša zadušnica za pokojnim nadvojvodo Albrehtom je bila učeraj ob 10. zjutraj v prvostolni cerkvi; daroval je sam prezv. g. nadškof. Udeležilo se je vojaštvo, civilne oblasti, veterani in mnoga občinstva. — Šolska mladina je imela sv. mašo v torek.

Zvijajo se! — Laški poslanci so popolnoma pogoreli v očeh vseh treznomislečih Italijanov. Čuje se, da tudi poslanci sami so silno nejevoljni na svojega vodjo. V petek po seji so nekateri še na ulici (ali pa šele na ulici!) izražali svojo nevoljo!

Da bi nekdo zopet poskusil odvrniti od sebe nevoljo laškega občinstva, je v „Corrieru" prevno napadel slovenske poslance, češ, oni so vsemu krivi, oni so prisilili deželnega glavarja, da je odstopil. — Ali to so same besede brez najmanjšega dokaza. Tudi lasko občinstvo je že razsodilo, da njegovi poslanci so govorili v puhlih frazah, slovenski pa stvarno, naštevaje številke in neoporečna dejstva.

Cerkev Presv. Srca Jezusovega na starem pokopališču se baje dozida do l. 1898. in se slovesno blagoslovi na 50-letnico vladanja presv. cesarja (2. dec. 1898.) — Tudi s slovenskega dela dežele prihajajo darovi za zidanje te cerkve. V Podgori je podpisalo nabiralno polo 126 oseb. Na izrecno željo priobčimo ta izkaz : prihodnjem „Primorcu" (ker ga gre v Podgoro 40 iztisov). Enako bomo priobčevali izkaze darov slovenskega dela dežele.

† **Baron Oskar Sommaruga**, znani podpornik katoliških društev v Gorici, uzoren poštenjak v najlepšem pomenu te besede, je umrl v sredo ob 9. uri zjutraj. Blagi pokojnik je bil prijatelj Slovencev, kakor more biti vsakdo, komur zlati nauki naše sv. vere niso le lestvica, po kateri bi plezal navzgor od časti do časti. Sijajen pogreb bil je danes ob 10. predpoldne. Naj v miru počiva!

V Gorici je umrl v nedeljo okoli polnoči g. Janez Leban, rodom iz Črnič, c. kr. poštni uradnik v Gorici. Imel je srčno hibo, vsled česar je bil vedno bolehen, dasi se mu to ni poznalo na obrazu. Pokojnik je bil zvest sin svojega naroda; pa tudi svoje verske dolžnosti je skrbno vršil. V nedeljo zvečer je še v redu večerjal, potem je odmolil z otroci in ženo rožni venec in šel spat. Kmalu je čutil neko slabost, da je začel stokati; žena je poslala najprej po zdravnika, potem po duhovnika a nikogar ni bilo. Okoli polnoči je pa že umrl. — Pogreb je bil v torek ob 2. pop. Spremili so ga na tej poti k zadnjemu počitku poštni uradniki in služabniki, sorodniki in mnogi prijatelji in znanci, dasi je bilo slabo vreme. — Naj v miru počiva.

Umrl je v Gorici gospod Josip Potatzky, znani ustanovitelj trgovske tvrdke Potatzky v Raštelju. Star je bil 73 let. — Sijajen pogreb se je vršil v torek. — Pokojnik je imel veliko znancev in še več odjemalcev med Slovenci na deželi, ki so ga zeló spoštovali, kajti bil je vseskozi pravičen mož, spreten in vesten trgovec. — Kakor znano, vodi zdaj trgovino njegov sin Anton.

Samomor. — V nedeljo po noči se je obesil v domobranski vojašnici goriški neki Luigi Galuppin, star 18 let iz S. Pavla pri Tržiču. Bil je služabnik pri kletarju, ki ga je odslovil iz službe. Zdi se, da je to uzrok samomoru.

Umor. — V neki gostilni v Rabatišču je bil v nedeljo ples. (Taki plesi bi se morali prepovedati!) Okoli 3. po noči sta se sprla neki Cecuta in Ussai; Cecuta je vrgel kozarec v Ussai-a, a ta se je umaknil in kozarec je zadel nekega Monti-ja. Monti skoči po koncu, a Cecuta je ušel, Monti pa za njim; dohitel ga je v sredi ulice Parcar in zabodel ga petkrat z nožem. Cecuta so prenesli v bolnišnico, kjer je kmalu umrl, Montija pa so kmalu potem ujeli in odvedli v zapor. — Evo zopet žalosten sad javnih plesov med najnižjimi slojevi ljudstva. — Treba bo še skrbneje gojiti društveno življenje, kjer naj se pod modrim vodstvom prirejajo veselice in — ker drugače ni mogoče — tudi plesi.

V Ajdovščini je umrla 23. t. m. uzorna gospa Ana Čibej roj. Inglič, mati treh odličnih rodoljubov, velika podpornica ubožcev. Mir njeni blagi duši!

Nesreče. — Plaz snega je vzel nekega dečka, ki je šel od Fonov v Volče. — V nedeljo teden je zmrznila neka žena pri Soči „na dolgem" od Volč proti Kobaridu. Kakó je prišla doli k Soči, tega ni lahko umeti.

Izpred sodišča. — Danes od 9. do $11^{3}/_{4}$. je bila obravnava pri okrožnem sodišču pet Ribemberžanov, ker so po noči razsajali in s kamenjem vznemirjali vaščane.

Brata Filip in Josip Kerševan sta bila oproščena; drugi Jos. Kerševan in Anton Birsa sta dobila 3 mesece, Fr. Kerševan pa 2 mes. ostre ječe z enim postom na mesec.

Ostala Slovenija.

Enakopravnost pri pošti v Trstu. — „Slovenec nima sreče" — pel je Stritar — namreč v Trstu, kjer njega jezik celó državni uradi ne spoštujejo. Minole dni je neka slovenska stranka hotela odposlati poštni zavoj v Konjice na Štajersko. Izročivši poštno spremnico (slovenski sestavljeno) dotičnemu uradniku, začel se je ta na njo v pričo mnogo druzih oseb jeziti se kakor sledi: Che no i že boni de scriver in italian o todesco e no in šta lingua. Maladetta razza! Šti porchi de ščavi no i že altro che per far dispetti!" Stranka ni reagovala na te robatosti, temveč, kakor čujemo, pritožila se na poštno ravnateljstvo v Trstu. Skrajni čas bi pač bil, da se tudi politično društvo „Edinost" in naši poslanci v državnem zboru potegnejo za to, da bi nam vsaj državni uradniki ne žalili naše narodnosti na enak surov način. 40.000 tržaških Slovencev pač zasluži ter plača zadosti na davkih in pristojbinah, da se jim na javi uradnik, ki bode vešč njih jeziku in da bode ž njimi vsaj uljudno ravnal. Kje je pač toliko opevana laška kultura (celo pri c. kr. uradniku), ako s strankami tako ravna? Preblagorodnemu gospodu Pokornyju, poštnemu ravnatelju, priporočamo, da tega srboritega uradnika premesti kam tja doli v Kalabrijo, kjer bode občevai samo z Lahi, pri pošti na južnem kolodvoru pa naj blagovoli namestiti samo uradnike, ki bodo umeli tudi slovenski — saj mu enakih izvestno ne manjka. —

„Edinost".

Hrvaštvo Opatije. — Kakor piše „Naša Sloga", da odkar so priceli v Opatijo prihajati cesarji in cesarice in drugi visoki gostje, hočejo nepoklicani ljudje temu mestu dati ptuj obraz. Ali uprav to prizadevanje ptujcev je uzrok, da se hrvaška zavest vedno bolj širi v Opatiji. Da je temu takó, je priča tudi poslednja zabava podružnice družbe sv. Cirila in Metoda za Istro, pri kateri se je izvajal prezanimiv spored s petjem pod vodstvom jednega čestitega Slovenca. In tukaj bodi omenjeno, — nadaljuje „Naša Sloga" — da Slovenci in Slovenke, ki so se preselili v Opatijo, smatrajo isto kot svojo drugo domovino in delujejo kot „prava jednokrvna braća", katere vsi ljubijo in spoštujejo kot prave domačine. Žal, da Slovenci-uradniki delajo izjemo, kajti mrzli so nasproti narodnim zadevam.

Istrsko vino na narodopisni razstavi v Pragi. — V zadnji „Soči" smo posneli neki dopis iz Prage o hrvaškem vinu, ki naj bi se razstavilo. Sedaj čitamo, da bode imela „Istrska vinarska zadruga" iz Pulja na narodopisni razstavi v Pragi svojo posebno „ochutnávárno" (poskušalno), kojo je razstavni odbor dobrovoljno prepustil družbi na razpolago.

V Rovinju je okrožno sodišče obsodilo več kmetov, ki so demonstrovali v Balah (okraj puljski) o priliki afere dvojezičnih napisov. Obsojeni so večinoma zapeljani po italjanskih hujskačih, ki so pa pobrali kopita.

Iz Opatije. — V letošnjem predpustu smo imeli tu že več veselic. Dné 5. januvarja sta imeli moška in ženska podružnica istrske Ciril-Metodove družbe zabavo s plesom, potem pa sta priredili društvi „Zora" v Opatiji in „Bratimstvo" v Voloskem skupno veselico, na katero se je zbralo nad 400 oseb. V naših razmerah je tolika udeležba res jako lepa. Tretja, na dan 20. t. m. določena zabava se je vsled smrti nadvojvode Albrehta opustila. S tem in tudi na druge načine smo Slovenci in Hrvatje pokazali svoje sožalje, kaka pa je proslavljena madjarska lojalnost, se vidi iz tega le slučaja. Ko je zakleti sovražnik naše monarhije in našega cesarja, Ludovik Kossuth, umrl, takrat je žalovala vsa Madjarska in seveda tudi „Ugarsko-hrvatsko dioničko pomorsko parobrodarsko društvo". Takrat so bile zastave na ladjah te družbe v znak žalosti tako nizko obešene, da so se skoro po morju vlačile, sedaj pa vihrajo na najvišjih jamborskih vrhovih, tako izzivajoče, da bi jih človek najraje doli strgal. — Ta mesec bodo v Opatiji in v Voloskem občinske volitve. Slavna vlada jih je nalašč odlagala tako dolgo, da so prišli posestniki vil, ki bodo glasovali z Lahi.

Narodni sklad. — „Narod" od srede teden priobčuje prvi izkaz darov za narodni sklad v skupnem znesku 501. gld. 20 kr. — Doneske je pošiljati g. c. kr. notarju Ivanu Gogoli v Ljubljano.

Načrti za Velikovško šolo so že dovršeni. Izdelal jih je vešcak v šolskih stavbah g. mestni inžener Hanuš. Gospod Kollmann-ova prodajalnica je tako uljudna, da je od ponedeljka 25. m. m. naprej za nekaj dni izpostavila 3 pole teh načrtov s podzemljem, pritličjem, prvim nadstropjem, krovom, prerezom in pročeljem. Ob jednem je v imenovani prodajalnici videti nabiralnik, kakor si jih je preskrbela družba sv. Cirila in Metoda. Poglejte, čast, mestjani in drugi ta plod svoje dobrotne požrtvovalnosti zunaj v oknu in — če Vas volja — z malim darčkom v roki še naš nabiralnik v prodajalni. — Vodstvo družba sv. Cirila in Metoda.

Državnozborska volitev na Dolenjskem. V pondeljek so izvolili volilci dolenjskih mest in trgov na mesto dvornega svetnika g. Šukljeja, g. Fr. Višnikarja, c. kr. okr. sodnika v Ribnici in dež. posl., državnim svojim poslancem.

Za Višnikarja je glasovalo 395 volilcev, dočim je prof. Zupan dobil samo 193 glasov, tretji kandidat, grof Margheri, je dan pred volitvijo odstopil.

Več spregovorimo o tem v prihodnjem „Primorcu".

Štajersko. — Ustanova v proslavo 50-letnice vladanja presvitlega cesarja. Kakor čitamo, začnó na Štajerskem zbirati denar za ustanovo, iz katere bodo dobivali podporo slovenski vseučiliščni dijaki, ki hočejo ustopiti v državno službo, tako dolgo, da dobé plačo kot državni uradniki. V kratkem izide oklic.

Na smrt obsojen je bil dné 4. t. m. pri porotnem sodišču v Celju mizarski pomočnik Alojzij Turkuš radi roparskega umora. Novembra meseca je namreč umoril in oropal kovaškega pomočnika Štefana Ferberja.

Poštni pečat v Radmirju ima samo nemški napis „Trautmannsdorf". Živa duša v Savinjski dolini ne pozna te spake in šment vedi, kako so jo „pogruntali". Občinski zastop menda ukrene kaj proti takemu pačenju lepih slovenskih imen.

V Vuzenici so pri občinskih volitvah v 3. razredu Slovenci sijajno zmagali; v Velenju pa prvikrat v vseh treh razredih.

Šole. Po poročilu deželnega odbora je na slovenskem delu štirske dežele, torej med Slovenci že 9, reci devet čisto nemških ljudskih šol, 39 nemško-slovenskih in 209 slovenskih šol, na katerih se pa uči nemščina kot predmet.

Predlogi za ponemčevanje. Da bi se dobilo več učiteljev nemškega mišljenja na Spodnjem Štirskem, nasvetujejo modrijani štir. deželnega odbora in zbora, da bi veliko nemških kandidatov se učilo s pomočjo deželnega odbora na učiteljišču v Mariboru, s pogojem, da bi potem bili nastavljeni na Spodnjem Štajerskem.

Razgled po svetu.

Nadvojvoda Albreht †. — Mrtev je preslavni zmagovalec, mrtev oče naših vojakov, katere je junaško vodil do slavnih zmag, mrtev blag mož, kremenit značaj, milosrčen podpornik ubožcev; a spomin nanj bo živel, dokler se bo štela ljubezen do domovine, požrtvovalnost zanjo med lepe lastnosti; njegovo ime bo zavzemalo odlično mesto v zgodovini naše slavne Avstrije, katera je ž njim izgubila jednega svojih najboljših sinov! In tega slavnega junaka, tega starosto naše ljubljene dinastije so položili v torek k večnemu počitku.

Ako stoji avstrijski patrijot ob krsti preminolega zmagovitega vojskovodje globoko žalujoč, vzdviguje ga misel, da to njegovo žalost občutijo tudi daleč čez meje stare habsburške države. Povsod se pripoznavajo velike zasluge, velik pomen porušenega stebra avstrijsko-ogerske monarhije. Vsi krogi ljudstva, vsi zunanji dvori in gospodstva izražajo svoje sožalje in visoko spoštovanje do umrlega nadvojvode na neštevilne načine.

Kot glavni zastopnik tujih držav spremljal je sam nemški cesar junaka k zadnjemu počitku. Mej vrstami knezov nahajamo tudi princa Aosta kot zastopnika kralj. Umberta, in velikega kneza Vladimira kot zastopnika ruskega carja, glavo uklanjajoča v spoštovanju do preminolega junaka Kustoce.

Takega sprevoda Dunaj še ni doživel po Radeckega smrti.

Prvi za krsto je stopal cesar sam, poleg njega nemški cesar. «Zvonovi buče, topovi grmé, to je poslednja pot zmagovalca Kustoce na tem svetu. Slava njegovemu spominu!»

Cesarski ukaz na celo vojsko. — Vsled smrti nadvojvode Albrehta je izdalo Nj. Veličanstvo ta-le ukaz:

Naše zastave se uklanjajo, poslednji pozdrav topov grmi v čast in slavo glavnega zastopnika vojske, feldmaršala nadvojvode Albrehta. V tužni bolesti je potrto vse vojaštvo in domovina z menoj in mojo hišo vred vsled nenadomestljive izgube, katero nam je odločila volja Vsemogočnega. Občudovanje z vzvišenim čutom in toplo čutečim srcem njegovega popolnoma vojski posvečenega raznoličnega življenja; navdušenost za plemenitega princa, kateri, sam sebi zvest, v viharjih in nevarnosti se ni nikdar omajal, kateri je bil kot zmagovit vojskovodja kras in ponos moje vojske; vsi ti in vsi oni čuti, kateri želé izraza, zahvaljujejo v globoko čuteči hvaležnosti gospoda vojskinih trum, kateri je ohranil sivega feldmaršala, kakor tudi mej svojimi izvoljenci kot enega najboljšiju, skoro do zadnjega vzdihljeja v popolnih močeh. Večen spomin nadvojvode Albrehta ostane kakor bni lavorov venec, kateri krasi junaka Novare in Kustoce, moji vojski, mojim dobrovoljcem in moji mornarici [illegible] zvestobe, značajnosti in zaupanja. Določam, da se imajo imenovati 44. dragonski polk st. 9. in topnica st. 6. za večne čase «feldmaršal nadvojvoda Albreht».

Dunaj, dne 26. febr. 1895.

Fran Josip l. r.

Državni zbor. — Proračunski odsek državnega zbora je imel sejo v torek 26. febr. Na dnevnem redu je bila financna uprava in ministerstvo notranjih zadev. Zadnje ni prišlo v razgovor, ker radi pogreba nadvojvode Albrehta se je seja zaključila ob 1 uri. Pri razpravi finančnega ministerstva je dr. Gregorčič zahteval, naj se pri reviziji zemljiškega katastra zniža zemljiški davek na Goriškem, ki je razmeroma najbolj visok v celi Avstriji, in naj se v ta namen zniža sploh zemljiški davek, to je njegova glavna vsota. Omenil je, da v nekaterih krajih je planinski svet previsoko obdačen, drugod gozdovi, v mnogih okrajih njive in travniki, povsod pa vinogradi, Čisti prihodek goriških zemljišč, ki je naveden v zemljiškem katastru, ni v nikaki razmeri s čistim dohodkom enakih zemljišč v sosednjih kronovinah. Omenil je tudi, da sličen predlog je bil stavljen v goriškem zboru in da, če tudi ni prišel v razpravo v zbornici radi znanih letošnjih homatij, je vendar znano, da so bili poslanci in posestniki ž njim zadovoljni. Govornik priporoča, naj se vlada na vse to ozira pri pregledovanju zemljiškega katastra in naj olajša posestnikom breme, da ne obnemorejo pod njim. Finančni minister je omenil, da treba najprej kolikor mogoče natanko določiti čisti prihodek zemljišč, in na njegovi podlagi da se more petem določiti glavna vsota zemljiškega davka. Zdi se, da vlada hoče nekoliko ugoditi kmetovalcem; ali dokler ni sklenjen zakon, je najbolje, še vedno dvomiti na tem. Ministerstvo notranjih zadev se je razpravljalo v odseku učeraj.

Avstrijski „Panama". — Pri neki kazenski razpravi v Budimpešti je prišlo na svetlo, da je nekdanji avstrijski minister trgovine, baron P. — tudi bivši primorski namestnik — bil po nekem Mozerju podkupljen za 20.000 gld., naj bi delal v korist «avstrijske lokalne železniške družbe». Ta vest je napravila velik hrup na Dunaju, kajti boje se avstrijske «Paname». Govori se, da je vsled posredovanja barona P. prišlo do 100 milijonov goldinarjev v žepe raznih oseb, ki so danes milijonarji. Mej temi, da je jeden državni poslanec, jeden član gospodske zbornice in ostali so ravnatelji raznih bank. — Še to bi potrebovali!

V velikaški zbornici ogerski so nekateri člani katoliške stranke ostro napadli sedanje ogersko Banfyjevo ministerstvo in sicer zaradi tega, ker se baje ni držalo pri svojem nastopu storjenih obljub gledé na pomirjenje razburjenosti, katero je uzročila postava o civilni poroki.

V dolnje-avstrijskem deželnem zboru je opozicija preprečila sprejem zakonskega načrta o volilni reformi, kajti glasovala je proti njej, da tako ni zadobila postavne dvetretjinske večine. Radi tega uspeha opozicije liberalci udrihajo po antisemitih, ki so si priborili ta uspeh. Upamo, da tudi na Dunaju polagoma upade greben osabnemu židovstvu.

Kako spoštujejo Madjarji spomin pok. nadvojvode Albrehta. — Kakor čitamo v hrvaških časopisih, v Zagrebu so razni uradi in zavodi v znak žalosti po pok. nadvojvodi razobesili črne zastave, ki so vihrale več dnij. Mej uradi, ki so razobesili črno zastavo, bilo je tudi kr. zapovedništvo domobranstva in orožništva. Vsled povelja ogerskega ministerstva domobranstva pa je moralo zapovedništvo v Zagrebu zastavo dne 21. t. m. odstraniti. To je tudi priča o lojalnosti Madjarjev.

V Kronstadtu (Erdelj) so imeli dne 15. t. m. saski (nemški) volilci shod, pri katerem so se hudo prejeli starosasi in mladosasi. Z malo večino glasov je bil sprejet predlog, naj se odobri postopanje saskih poslancev in se jim nalaga, ostati še nadalje v ogerski liberalni stranki. Mladosasi, ki so zahtevali izstop iz liberalne stranke, ostali so v častni manjšini.

Stari Bismark bolehna in ni gotovo, da dočaka 1. aprila, ko ima praznovati svojo 80 letnico, na katero se brez potrebe pripravljajo tudi štajerski Prusi.

Društvene vesti.

— Goriški Sokol". Maskerada se je izborno sponesla vkljub zeló slabemu vremenu. Udeležba je bila tolika, da večje ne morejo prenesti sedanji prostori. Mask in kostumov je bilo toliko, kolikor morebiti še pri nijedni enaki zabavi med goriškimi Slovenci. Mnogi kostumi so bili takó ukusni, krasni, da pri „Goriškem Sokolu" takih sploh se ni bilo. Dve krasni maski ste došle celó iz Kanala, jedna iz Solkana. Hvala jim na trudu. — Več mask in mnogo oseb je bilo zavrnjenih, ker si niso oskrbele ustopnic. — To je zopet nov dokaz, da zanimanje za to društvo raste, tudi v boljših slovenskih krogih, dasi se jako pogreša moralne in [illegible] podpore med slovenskim razumništvom, ki se je doslej uprav izogibalo „Sokola". Prav častno izjemo dela tudi v tem pogledu naš kolodvor; skoro pol ure hoda je oddaljen, a najslabše vreme ne ovira znanih tamošnjih rodoljubnih rodbin, da bi ne prišle počastit „Sokola" s svojo navzočnostjo. Pri tej maskaradi smo opazili še par drugih narodnih rodbin iz čitalniške srede, a — žal! — se vedno veliko premalo. Pri „Sokolu" se zbira toliko inteligentnega ženstva, da bi lahko našli mnogi gospodje tudi iz čitalniške srede prav lepo družbo in zabavo. — Prosimo, da bi se začelo enkrat tudi dejanski uvaževati, da „Sokol" jedno najvažnisih društev za razcvit slovenskega življenja v Gorici!

Zabava je bila do konca nenavadno živahna. Godba klovnov je iznenadila občinstvo. Tudi medved in opica sta mnogo pripomogla k živahnosti. Poljski žid je drago prodal vse slaščice. — Upamo da zanimanje za to društvo bo polagoma rastlo tudi v prihodnjem letu, da bo prihodnja maskarada še sijajnisa od letošnje. Žal, da so postali prostori že pretesni!

V postu priredi „besedo" s petjem, tamburanjem in igro.

Telovadba začne zopet redno vsako soboto ob 8. uri zvečer. Bratje Sokoli naj ne zamude te prilike! Telovadba prične torej že jutri večer.

— Iz St. Petra pri Gorici smo prejeli zeló obširen dopis o novih razmerah v društu „Slovenska zveza" in o zadnji veselici. Nekateri prizadeti gospodje so itak že dosti hudi na nas, zató dopisa ne priobčimo v celoti. — Najprej dopis opisuje veselico, katere se je udeležilo prav veliko občinstva, tudi iz Gorice in ostale okolice. Petje je bilo izborno, kajti pevske moči so prav dobre, a g. učitelj se je močno potrudil, da bi dokazal, da tudi brez g. Lacine se da kaj narediti. Tudi deklamacija in igre so močno ugajale občinstu. — Dopisnik pa na to hudo obsoja igri — prevodu iz laščine. Nekaj prizorov je baje celó nedostojnih (tam kjer govori o „ricinovem olju" in posledicah) itd. — Potem pa opisuje sedanje razmere med g. dekanom in nadučiteljem, ki sta bila so pred kratkim huda nasprotnika, a se zdaj prav dobro razumeta.

Ne maramo niti ob kratkem omenjati tega dela, kajti to je njiju reč, ako sta se sporazumela — le to želimo, da se to sporazumljenje ne rabi v svrhe, kakor... namignejo generali brez vojske iz Gorice.

— Iz srednjih Brd smo prejeli dopis o tamošnjih društvih. Pride v prihodnjem „Primorcu".

— V „Slovenski besedi" na Dunaju bo 4. t. m. slavnost v spomin 70-letnice odličnega „Slovenca" g. Ivana Navratila, slov. pisatelja in podpredsednika „podpornega društa za slov. visokošolce". Začetek ob 8. zvečer. Prostori so: I. Wallnerstrasse 2. — Odličnemu pisatelju in prijatelju naše srčne častitke ob sedemdesetletnici. Naj bi ga ohranilo nebó še dolgo čvrstega na duhu in telesu!

— Iz Kanala: Pravila sadjarskega in vinarskega društva za kanalski okraj so potrjena z namestništvenim odlokom od 25. jan. 621/I. Vabijo se za to vsi posestniki, da se v to prekoristno društvo vpišejo, da bo mogoče osnovalnemu odboru v kratkem sklicati občni zbor.

— Predstojništvo „Rojanskega konsumnega društva" konstituiralo se je takó-le: Predsednik Just Piščanc, podpreds. Franc Štrekelj; I. tajnik: Anton Bremic; II. tajnik: Josip Jamšek; I. tajnika namestnik: Ivan Grdol; II. tajnika namestnik: Ivan Gregorič; blagajnik: Matej Stržinar; namestnik: Josip Perfot; odbornik Josip Turk.

Nadzorništvo: predsednik: Fran Mikelič; podpredsednik: Alojzij Goljevšček; tajnik: Fran Ferfolja. Odborniki: Fran Dolenc, Ivan Marija Bolč, Ivan Marija Gombač.

Zatem so se ustanovila predstojništva odsekoma za gostilno in za prodajalnico. Nadzorništvo ustanovilo je svoje odseke za krčmo, mesnico prodajalnico, preglednike in pregledovalce knjig. Slednjič se je ustanovil še drugi odsek dveh članov predstojništva in dveh nadzorništva za kupovanje vina.

Predsednik g. Just Piščanec se je prestrčno zahvalil vsem navzočim, priporočivši jim, da se z veseljem poprimejo prekoristnega društva ter da vedno delujejo po geslu Avstrije: „Združenimi močmi".

V poročilu o občnem zboru tega društva objavili smo, da je rezervni zaklad v treh letih narasel na 1148 gld. Upamo, da bodemo mogli javiti po preteku treh let, da je rezervni zaklad narasel nad 3000 gld. V to pomozi Bog.

— Posojilnica v Nabrežini, vknjižena zadruga z omejeno zavezo, vabi k rednemu občnemu zboru, kateri bode dne 3 marca 1895. v občinski pisarni. Dnevni red: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo kontrolnega odseka. 3. Poročilo blagajnika. 4. Volitev treh članov v kontrolni odsek za l. 1895. 5. Razni nasveti in predlogi. K obilni udeležbi vabi najuljudneje častite zadružnike in prijatelje zadruge Načelništvo.

Raznoterosti.

Madjarska gostoljubnost. Sedaj po smrti nadvojvode Albrehta poročajo časopisi dogodbico, ki se mu je zgodila v Madjarski. Za časa velikih vojaških vaj, ki so se vršile na Ogerskem, stopil je nadvojvoda Albreht prisiljen vsled slabega vremena s svojim spremstvom štirih mož v neko gostilno. Za večerjo so si naročili le nekaj vina in suhega mesa, in drugega dne je predložil gostilničar račun 2200 gold. Jeden časnikov je opozoril nadvojvodo na strahoviti račun tega kmečkega gostilničarja, no nadvojvoda je odločil, naj se gornja svota izroči okrajnemu županu, ki naj odšteje krčmarju primerno svoto, ostalo pa naj razdeli med siromake.

Časnikarji in zdravstvo. Neki Angleški zdravnik, ki se je obilo pečal tudi na književnem polju, je imel na časnikarskem shodu zanimivo razpravo, pri kateri je dokazoval, da je časnikarsko življenje izloženo raznim nevarnostim in duševnim naporom. Prah, huka in buka strojev, slaba svetloba, škodljiva ventilacija ga večidel le mučijo v uredniških prostorih brez ozira na to, da slabo kretanje telesa, kratko spanje in nerednost v jelu dovajajo k onim nepriložnostim, ki njegovo življenje izdajajo novarnostim. K temu se ima še posebej prišteti skoraj obvezna (?) uporaba močnih pijač, najsibode le v svrho, da se fizično in duševno ukrepčajo. Če uvažamo vse te okoliščine, tedaj je lahko umevna neizogibna nevarnost, ki preti zdravju novinarjev. — To vse bi morali uvažati tudi oni nemarni čitatelji časopisov, ki po preteku več let še niso poravnali naročnine.

Ruščina v nemški vojski. — Generalno nadzorstvo za vojno naobraževanje v Berolinu je sklenilo, da od Velike noči letošnjega leta uvede v vseh razredih kadetnih kornih šol ruščino poleg angleščine kot učni predmet. Kadetom bode dovoljeno, učiti se jednega teh dveh jezikov po prosti volji. S tem se je storil zopet važen korak za razširjenje ruskega jezika v nemški vojski, jednak odredbi v francoski vojski, ki določuje obligatno učenje nemščine v francoskih vojnih šolah.

Madjarska napitnica ruskega polkovnika. Te dni so častniki huzarskega polka v Novi Zuki jezdili obiskat sosedno rusko posadko. Kozaški častniki so jih z veseljem pozdravili. Pri banketu, ki so ga priredili kozaški častniki na čast madjarskim gostom, je kozaški polkovnik v gladki madjarščini napival ogerskim častnikom. Sploh se je opazilo, da kozaški častniki govore vse jezike sosednjih dežel.

Nova Mascagnijeva opera. — Te dni se je pela v Milanu prvikrat nova opera „Viljem Ratcliff", katero je zložil skladatelj opere „Cavalleria rusticana". Katere glavne prizore je Mascagni že izdelal l. 1881. in 1882., ko je bil še nepoznan potujoč operetni dirigent. Po sijajnem uspehu „Cavallerie" je začel l. 1890. zopet nadaljevati pričeto delo. Libreto mu je oskrbel Maffei po romantični drami Heinejevi. Opera je dosegla prav lep uspeh, posebno v zadnjih dveh dejanjih. Skladatelja je navdušeno občinstvo poklicalo brezštevilnokrat na oder.

Zima v Italiji je letos izredno huda. Od vseh stranij se poroča o groznem mrazu. V Neapolju je bilo 5° mraza, v Turinu pa 16°, na drsališču Valentino pa celo 20°! V Siciliji so bili hudi snežni viharji, ki so naredili neizmirno škodo na pomerančnih, limoninih in mandelnovih drevesih. V nekaterih krajih je sneg do metra visok!

Kako človek živi. — Jeden statistik je izračunal, da pri velikem številu slučajev človek povprečno 50. let spi 6000 dnevov, 65000 dnevov dela, 800 hodi, 4000 se zabava, 1500 je in pije in 500 dnevov je bolan. V tem času potrosi 17.000 kg kruha, 16.000 kg mesa, 4600 kg zelenjave, jajc in rib in popije do 28.000 litrov. (Tukaj ni povedal, ali vode, vina ali piva itd.)

Srečen soprog in oče. Neki carjigradski časopis javlja, da je žena nekega vojaka (rekruta), kojo je pustil doma, povila četvero otrok in sicer dva možka in dveje žensk. Vsled tega je vojak dobil dopust in odšel na dom. Po kratkem času se je podal zopet k vojaštvu in sedaj je dobil veselo novico, da mu je žena ponovno povila trojčke. Tako v dveh letih sedem otrok!

Delavci — milijonarji. V mestu Bordò na južni Francoski umrl je te dni bogati veletržec Godard, ne da bi bil ostavil poslednjo svojo voljo. Zapustil je okolo 22 milijonov frankov premoženja. Ker zapustnik ni imel dece, pripade zapuščina 15 siromašnim delavskim rodbinam, katere morajo dokazati, da so s pokojnikom še toliko v sorodstvu po krvi, da postanejo po določbah francoskega zakona deležni dedščine. Med temi 15 delavci, ki postanejo kar čez noč milijonarji, sta 2 sodarja, 2 brivca, 1 čevljar, ostali pa so dninarji.

Književnost.

Slovar. — Izšel je 16. sešitek velikega Wolfovega slovarja; prinaša bogato besedno gradivo od „razglasje" do „sedmica".

Hrvaška družba sv. Jeronima — Zraven prezaslužne „Matice Hrvatske" obstoji v Zagrebu še jedno književno društvo, ki ima svrho liki naša družba sv. Mohora in se imenuje „Družtvo sv. Jeronima". To društvo je imelo dne 21. m. m. svoj redni občni zbor. Iz poročila posnemamo, da je društvo lanjskega leta izdalo 4 knjige, in sicer koledar „Danica" (za l. 1895.), ki je tiskan v 41.000 iztisih (prodajna cena 25 kr., člani pa dobé isti zastonj), zatem „Gospodarska lučba (kemija)". „Segregacija u Jurjevici" in „Čovjek od rodjenja do ženitbe" („človek od rojstva do poroke"). Poslednje tri knjige so tiskane v 14.000 iztisih. Družbin član more postati — in sicer dosmrtno — oni, ki vplača jedenkrat za vselej 5 gld., ali pa 50 kr. na leto. Dosmrtnih članov šteje društvo konec 1894. leta 12.153. Društvo ima v Zagrebu — kakor tudi „Matica Hrvatska" — svojo hišo (vredno 87.000 gld.) Vse njegovo imetje znaša z raznimi zalogi vred 155,991.34.

„Matica Hrvatska" je vsem svojim članom dopóslala za lani izdane knjige; kdor jih ni dobil, naj se oglasi pri dotičnem poverjeniku, oziroma pri društvenem odboru v Zagrebu do dné 20. t. l. Kdor bi se oglasil pozneje, tega zahteve bi „Matica Hrvatska" ne mogla več uvaževati. „Matica" ima lanskih knjig še mnogo v založbi (blizu 1000 izvodov vsake izdane knjige) in prosi zategadelj poverjenike svoje in prijatelje, naj zbirajo društvenike tudi za lansko leto, da se zaloga razproda. Kdor je z društvenino na dolgu, tega prosi odbor, da jo poravna vsaj do konca meseca merca, ker „Matica" ta denar nujno potrebuje in ne more lanskih računov poravnati in zaključiti, dokler ni vse v redu. Dalje prosi poverjenike, kateri še niso ali ne popolno poslali imenika društvenikov za lansko leto, naj to čim prej mogoče store.

„Zar i učiteljicam istu plaću? Narodno gospodarstveno pitanje". Razpravio Ante Dukić. Str. 106. Cena s poštnino vred 55 kr. — Tako se imenuje razprava, katero nam je poslal g. Ante Dukić, učitelj v Kastvu. Mi je nismo utegnili prečitati. Gotovo pa bo zanimala tudi naše učiteljstvo obojega spola. Kdor jo želí dobiti, naj se oglasi s poštno nakaznico pri g. pisatelju v Kastvu (Istra).

Henneberg-Seide !

— nur ächt, wenn direkt ab meinen Fabriken bezogen — schwarz, weiss und färbig, von 35 kr. bis fl. 14.65 p. Meter — glatt, gestreift, karriert, gemustert, Damaste etc. (ca. 240 versch. Qual. und 2000 versch. Farben, Dessins etc.), **porto- und steuerfrei ins Haus.** Muster umgehend. Doppeltes Briefporto n. d. Schweiz. **Seiden-Fabrik G. Henneberg** (k. u. k. Hofl.) **Zürich**

ZAHVALA.

Podpisani si štejem v posebno dolžnost, prav toplo zahvaliti vse tiste naše sosede, prijatelje in znance, ki so dne 25. t. m. v takó ogromnem številu izkazali zadnjo čast mojemu nepozabnemu očetu

Ignaciju Lebanu

in dokazali mi v najbridkejših trenotkih svoje prijazno sočutje. Še posebe pa zahvaljujem prečastito duhovščino, zlasti g. župnika, ki je v času dolge bolezni obiskaval in tolažil očeta, zahvaljujem tudi g. organista in pevce in sploh vse, ki so na kakoršenkoli način poveličali omenjenega dne pretužno slovesnost.

V Šempasu, dne 27. febr. 1895.

Vincenc Leban,
sin.

Dr. Jos. Stanič

odvetnik v Gorici

je odprl svojo pisarno v Gosposki ulici št. 4. I. nastropje. Uhod z dvorišča na levo.

Ob petkih in sobotah je po opravilih zadržan drugod.

Za **vsako** faro, za **vsaki** poštno uradni okraj in za **vsako** okolico, kjer koli je ljudska šola, se razumna, spoštovana in krepostna oseba kot

opravnik in posrednik

proti vrednem postranskem zaslužku od nekega **avstrijskega** finančnega zavoda **prve** vrste nastavlja. Punudbe pod **„111.895" Gradec** poste restant.

800 hektov

pravega, kot voda čistega **slivovica** in **tropinovca** razpošilja v sodovih franko po 40 kr. liter.

Izvrstna vina, svoj pridelek, po 17 kr. liter.

Jos. Kravagna

vinogradnik in žgalec žganja v Ptuju (Pettau), Štajersko.

Javna zahvala.

Podpisana rodbina globoko ganjena zahvaljuje iz dná svojih žalostnih src vse one častite prijatelje in znance, ki so ji skazovali o priliki bolezni in smrti nje ljubljenega in nepozabnega očeta

Jožefa Potatzky

na razne načine svoje prijazno sočutje in ki so spremili predragega pokojnika vkljub grdemu vremenu v tolikem številu na zadnji poti k večnemu počitku.

V Gorici, dne 27. februarja 1895.

Žalujoča rodbina Potatzky.

Javna zahvala

Za odkritosrčno sočutje, katero se nam je skazevalo od stranij naših sorodnikov, prijateljev in znancev med boleznijo in ob smrti naše nepozabne, srčno ljubljene mame

Ane Čibej, roj. Inglič,

preminole dne 23. februarja t. l., kakor tudi za ogromno udeležbo pri pogrebnem sprevodu, izrekamo tem potom svojo najglobokejšo zahvalo.

V Ajdovščini, dne 26. februarja 1894.

Žalujoči ostali.

3. žrebanje že 1. in 5. marca.

Priporočamo naslednje skupine z velikimi dobitki:

35 žrebanj z glavnimi dobitki **goldinarjev 620.000** med plačevanjem. | **42** žrebanj z glavnimi dobitki **goldinarjev 1,344.000** med plačevanjem.

1 ogerski „Krouz-Los"
1 „Gombau-Los"
1 Srbska tobačna srečka
1 „Jó sziv"-srečka
Vse **4** srečke v **40** mesečnih obrokih **po 1 gld.**

1 Bodenkredit, lit. amis.
1 „Gombau-Los"
1 Srbska tobačna srečka
1 „Jó sziv"-srečka
Vse **4** srečke v **40** mesečnih obrokih **po gld. 1.60.**

Pravica do igranja takoj po prvem obroku. — Vsaka srečka mora biti izžrebana. — Seznami žrebanj gratis in franko.

Wechselstube WERNER & Co., Wien, I., Verl. Wipplingerstrasse 39.

Naročila z dežele se izvrše obratom pošte. — Prvi obrok po nakaznici, drugi po položnicah poštne hranilnice.

Laneno-oljnati

firnež

najboljše vrste prodaja na debelo in drobno

Adolf Hauptmann

tovarna firnisa v Ljubljani.

Ilustrovane cenike o potrebščinah za obrt, šolo in hišo pošiljam na zahtevanje brezplačno in poštnine prosto.

Ribje olje

lekarne

Cristofoletti

v Gorici.

To pristno olje je izborno sredstvo proti prsnim boleznim in proti splošni obnemoglosti

Cena originalni steklenici naravne vrste rmene 70 kr., bele 1. gld.

Ribje olje z železom. To olje se priporoča posebno nervoznim in šibkim otrokom. — **Cena steklenici 70 kr.**

Ribje olje z železnim okisom. Ž njim se ozdravijo v kratkem prav gotovo vse bolezni na kosteh, škrofoli, pomankanje krvi in splošna obnemoglost. **Cena stekl. 70 kr.**

Opomin. Olje, katero dobivam naravnost z Norveškega, predno ga nalivam v steklenice, vselej kemiški preiščem, da morem svojim odjemnikom garantovati pristnost in zoravilnost.

Elizir iz kine-železa — Cristofoletti.

najbolje sodelujoče sredstvo z ribjim oljem, je **najbolje proti pomanjkanju krvi**

Cena steklenici 60 kr.

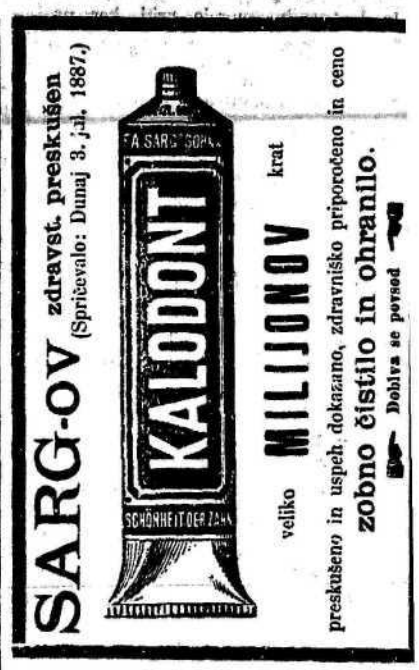

Gostilna Antona Vodopivca

v Trstu

ulica Solitario št. 12

priporoča se rojakom iz Goriške in drugim Slovencem v Trstu, kajti v istej se točijo **le pristne vipavska črna in bela vina iz prvaške občine in s Krasa.**

Priporoča se posebno Slovencem, ki pridejo po opravkih v Trst.

Kuhinja prav dobra in po ceni.

Za trgovce in krošnjarje!

Najboljše in najcenejše kupovališče za vse vrste: možke in ženske nogavice, Jägerjevo perilo, robce itd. v tovarniški zalogi

Jos. Mandl, Dunaj

I. Schwertgasse 3 (bei Wipplingerstrasse 18.)

Najtočniša razpošiljatev po železnici in pošti na vse strani.

Vozni listi in tovorni listi v

Ameriko.

Kraljevski belgijski poštni parobrod

„Red Stearn Linie" iz **Antverpena**

direktno v

New Jork & Philadelfijo

koncesijonovana črta, od c. kr. avstrijske vlade

Na uprašanja odgovarja točno: koncesijovan zastop

„Red Star Linie"

na DUNAJU, IV Weyringergasse 17

ali pri

JOSIP-U STRASSERJ-U

Statbureau & commercieller Correspondent der k. k. Staatsbahnen in **Innsbruck**

„Kupuj pri kovaču in ne pri kovačetu!"

pravi stari pregovor.

To velja po vsej pravici za moj zavod, kajti le tako velika kupčija, kakoršna je moja, ima zbok gotovega plačevanja velikanskih množin blaga, in drugih prednosti, cene stroške, kar mora biti slednjič v korist kupovalcu samemu.

Krasni uzorci zasebnim odjemalcem gratis in franko. — Bogate **zbirke uzorcev,** kakor še nikoli, **za krojače** nefrankovane.

Snovij za obleke.

Peruvien in **dosking** za velečastito **duhovščino,** predpisane snovi **za uniforme c. k. uradnikov,** tudi za **veterane, gasilce, telovadce, livreje,** sukno za **biljard** in **igralne mize, preproge za vozove, loden.** Velika zaloga štajerskega, koroškega, tirolskega lodna za gospode in gospe po izvornih tovarniških cenah v tako veliki izberi, kakor takih ne more imeti niti dvajsetera konkurencija. Največa izber le finega trajnega sukna v najmodernejših barvah za gospe. **Sukna, ki se dajo prati, potni ogrtači** od gld. 4 do 14 itd., potem tudi **potrebščine za krojače** (kakor podstave za rokave, gumbi, šivanke, sukanec itd.)

Cene, primerne, pošteno, trajno, čisto volneno sukneno blago in ne dober kup **cunje,** katere veljajo komaj odškodnino za krojača, priporoča

Iv. Stikarofsky,

BRNO (avst. Manchester).

Največa zaloga tovarniškega sukna v vrednosti ¼ milijona goldinarjev. — **Pošilja se le po poštnem povzetju!**

Svarilo: Agentje in krošnjarji ponujajo nedostatno svoje blago pod znamko „Stikarofskega blago". Da zabranim **varanje** p. n. odjemalcev, naznanjam, da **takim** ljudem ne prodajam blaga **pod** nobenim pogojem. (24)